

Ulično delo kot oblika učenja in solidarnosti v Zavodu Moja mavrica

Uvod

Z uličnim delom krepimo vključevanje v lokalno skupnost, spodbujamo odprt dialog o družbeno-političnih temah ter povečujemo dostopnost informacij in medsebojne podpore. Takšne dejavnosti pripomorejo k razvoju kritičnega mišljenja, večji solidarnosti in medsebojnemu razumevanju ter krepijo občutek pripadnosti in soodgovornosti za skupno dobro. Ta pristop nam omogoča zgodnje prepoznavanje potreb skupnosti ter dodajanje in krepitev virov v skupnosti za aktivno in odgovorno sodelovanje v družbi.

Varnejši in vključujoči prostori v lokalni skupnosti

Za zagotavljanje varnejših specifičnih prostorov za populacijo LGBT+ ob sočasnem širjenju varnejših in vključujočih javnih in zasebnih prostorov, ki niso specifični zanjo, v Zavodu Moja mavrica razvijamo alternativne pristope. Spodbujamo aktivno participacijo, socialno vključenost, zmanjševanje nestrpnosti in neenakosti.

Prepoznavamo, da imajo specifični prostori za LGBT+ vlogo podpornih okolij, v katerih osebe lahko razvijajo občutek pripadnosti, varnosti in potrditve svoje identitete. Takšni specifični prostori so kljub izjemnemu pomenu hkrati tudi nevarnejši, ker je te prostore možno lažje identificirati in locirati. Vključevanje LGBT+ oseb v širše družbene sisteme je izraz prizadevanja socialnega dela za socialno pravičnost, vključenost in ne nazadnje tudi občutek pripadnosti v šolah, na delovnih mestih, ulicah in v zdravstvenih in socialno-varstvenih organizacijah. Socialne delavke s svojim delovanjem pripomoremo k zmanjševanju stigme, k prepoznavanju različnosti in uvajanju vključujočih praks. Naš pristop temelji na konceptu normalizacije raznovrstnosti in spodbuja hkratno zagotavljanje varnejših prostorov za podporo in okrevanje ter aktivno spreminjanje širšega družbenega okolja.

Kadar v prostore, kamor vstopamo, vnašamo tematska področja, ki za te prostore niso specifična, spodbujamo vključevanje in prepoznavanje vrednosti različnosti. To pripomore k zmanjševanju homofobije, ksenofobije in drugih oblik zatiranja.

Fotografija 1: Ulična akcija o zaveznitvu in solidarnosti, Ljubljana, 2026.

Foto: Zavod Moja mavrica.

Na področju socialnega dela z družino spodbujamo prepoznavanje različnih oblik družin, njihovih identitet in vlog. S študentkami¹ socialnega dela omogočamo refleksijo in redefinicijo tradicionalnih pojmovanj družine k samodefiniranju družine (Mešl, 2010, str. 1), saj družino definirajo njeni člani in kontekst njihovega življenja v skupnosti. Z upoštevanjem perspektive in izkušnje mavričnih družin z družinami vzpostavljamo delovni odnos brez vnaprejšnjih normativnih pričakovanj in ohranjamo odprtost, ki nam omogoči, da družine podpremo na njihovi poti, da lahko zaživijo v vseh svojih barvah.

Po podobnem načelu k zmanjševanju nestrpnosti pripomore tudi mednarodno sodelovanje. V Zavodu Moja mavrica imamo veliko pozitivnih izkušenj s programom študijske prakse tujih študentk in študentov ter mladinskih izmenjav Erasmus+. Erasmus koordinator na Fakulteti za socialno delo prepoznava neprecenljiv pomen izmenjav, saj prinašajo ideje, znanje in širše razumevanje socialnega dela ter krepijo kakovost odprtosti stroke (Petrović Jesenovec, 2015, str. 251). Tisto socialno delo, ki je odprto za najrazličnejše ideje, prakse in izkušnje, se učinkovito odziva na raznovrstnost ljudi, njihove identitete, družine in življenjske poteke.

Pri svojem pristopu izhajamo iz raziskav in ugotovitev o vednostih iz vsakdanjega življenja ljudi, med drugim iz dela *Ljubljanske zgodbe: biografije*

1 Velja za osebe vseh spolov.

Fotografija 2: Mladinska izmenjava, Ljubljana, 2026.

Foto: Zavod Moja mavrica.

navadnih ljudi (Grebenc in Šabić, 2013). Avtorici izhajata iz ideje, da se nam ni treba ukvarjati samo z velikimi sistemskimi težavami, ampak tudi z navadnimi zgodbami ljudi, ki razkrivajo, kako ti (pre)živijo v konkretnih življenjskih okoliščinah. Soseska, družina, mreže vplivajo na občutek pripadnosti in varnosti v vsakdanjem življenju. Avtorici sta nas že v študentskih letih spodbujali, naj gremo med ljudi in se z njimi pogovarjamo v njihovem življenjskem okolju. Pri uličnem delu skupaj raziskujemo in upoštevamo vsakdanjo realnost ljudi, se jim v njej pridružimo in od tam prehodimo del poti skupaj.

Varnejšo skupnost gradimo z izkušnjo srečanja

Začnemo z neformalno aktivnostjo in k njej povabimo ljudi, ki pridejo mimo in se ustavijo. Najprej se povežemo v nečem sproščenem, da ustvarimo ozračje, v katerem lahko neobremenjeno začnemo dialog o izbrani temi. Ko že obstaja določena stopnja sproščenosti med nami, lahko z bolj odprtimi ušesi prisluhnemo. Takrat smo dovzetnejši za novo zgodbo, ki morda ni preveč podobna temu, kar že poznamo in verjamemo o ljudeh.

Na ulici z metom žogice podiramo plastične keglje. Ko je ustvarjeno pravo ozračje, povemo, da simbolno rušimo stereotipe, danes na primer o lezbijkah. Udeleženca, ki se pridružita, identificirata svoj stereotip, recimo da so lezbijke zagrenjene in jezne. Stereotip napišeta na list papirja in ga prilepita na keglje. Če zadeneta in porušita keglje, z njima praznujemo uspeh.

Če zgrešita, se skupaj z njima razjezimo, kljub temu zaploskamo v spodbudo in skupaj poskusimo znova. Ko jima uspe podreti vse keglje, ju vprašamo, kako se imata. Povesta, da je super, zabavno, zanimivo, polepšalo jima je dan in lepo nas je bilo spoznati. To je trenutek, ki ga ujamemo, in jima zaupamo, da smo lezbijke. Če to informacijo lahko slišita in sprejmeta, se med nami zgodi trenutek srečanja. Zdaj lahko začnemo dialog o jezi, ki smo jo danes skupaj čutili in izražali. Spregovorimo tudi o učinkih stereotipov, o posledicah predsodkov, med katerimi je tudi nasilje. V tem kontekstu se pogovorimo tudi o funkciji jeze, o naših prepričanjih in ideologijah, ki čustveno obarvajo pot k diskriminaciji.

Diskriminacija ni samo posledica predsodkov in stereotipov posameznih oseb, ampak izhaja iz globljih prepričanj in ideologij (Šumi in Urek, 2024, str. 6), ki nekatere ljudi označujejo kot manj vredne, manj človeške. Ti procesi dehumanizacije ne temeljijo na individualnih značilnosti posameznih oseb in skupin, temveč so vgrajeni v družbene strukture in sisteme, ki že sami po sebi ustvarjajo neenakosti in hierarhije med ljudmi. Zato socialno delo zahteva kritično refleksijo o teh praksah in priznavanje različnosti. Pri svojem delu upoštevamo, da se varnost ne zgodi z odločitvijo, namero ali prepoznavnim stereotipom. Z nasiljem, predsodki, konflikti in procesi izključevanja se je treba ukvarjati, se o njih pogovarjati in ustvarjati izkušnje, ki jih ljudje lahko osmislijo in uporabijo, da se zgodijo spremembe v globljem razumevanju in temeljni osebno-odnosni izkušnji. Procesu, za katerega si prizadevamo, bi skoraj lahko rekli korektivna socializacija.

Zgodbe, ki jih pišemo, rišemo, beremo, poslušamo, ignoriramo, kričimo, pozabimo in najdemo, oživimo, ponovimo in spremenimo vsakič znova

V našem primeru simbolnega razbijanja stereotipov s keglji sta se sogovornika radovedno in dobrovoljno pridružila in razmišljala o svojem stereotipu, ugotovila nekaj novega o svoji jezi in jezi lezbijk, pa tudi o okoliščinah, ki od nas zahtevajo jezo.

Udeleženca bi nas zlahka označila za zagrenjene in jezne, češ da »težimo z nekimi stereotipi«. Ker temu nismo tako rekle in tudi nismo tako narekemale poteka aktivnosti, ta izkušnja določa drugačen potek zgodbe. Če drug na drugega kričimo, imamo malo možnosti, da se bomo med seboj slišali. Jezo umeščamo tako, da je lahko slišana. V tem primeru cilj ni bil spremeniti mnenje ljudi o tem, da so lezbijke jezne, ali povzročiti, da bi bila jeza lezbijk tišja, ampak jim omogočiti, da to jezo slišijo, o njej razmišljajo in jo interpretirajo na način, ki ga lahko nekam umestijo, ga sprejmejo in se nam, če nam dialog in srečanje res uspeta, tudi pridružijo v našem prizadevanju.

Mojca Urek (2005) nas je učila, da ljudi spoznavamo in interpretiramo s pomočjo zgodb, ki jih pripovedujejo o sebi, in s pomočjo družbenih zgodb, ki jih obdajajo. Oba tipa zgodb določata, kako jih vidijo in obravnavajo

Fotografija 3: Ulična akcija, razbijanje stereotipov, Ljubljana, 2026.

Foto: Zavod Moja mavrica.

strokovnjaki in institucije, kako jih vidijo drugi in kako vidijo sami sebe. Cilj na eni strani je, da ljudem s pomočjo naših aktivnosti pomagamo ustvarjati alternativne zgodbe, ki niso omejujoče in vključujejo njihove izkušnje, vire in identiteto, na drugi strani pa dobiti bolj celostno in osebno izkušnjo v odnosu z osebo, na identiteto katere so pripete družbene zgodbe in interpretacije, ki pogosto stigmatizirajo in patologizirajo. To normalnost socialne delavke bodisi utrjujemo bodisi smo do nje kritične.

Pristopi, ki jih razvijamo, omogočajo dialog. Prizadevamo si ustvariti alternativne zgodbe, ki vključujejo različne narative in identitete, ter ugotoviti, kako lahko taki, kot smo, pridemo skupaj. Ne poskušamo biti čim bolj podobni drugim, želimo se srečati v tej različnosti po zaslugi drugih podobnosti, s katerimi vzpostavimo skupen jezik in dialog. Podobnost je lahko v tem, da je jeza univerzalno čustvo, ki ima svojo funkcijo, ali pa v tem, da se v tem trenutku družimo in povezujemo. Od tod naprej imamo veliko priložnosti za srečanja tudi v tistih temah, kjer si še nismo tako blizu in poznani.

Naše interpretacije niso nevtralne, ker usmerjajo naše ravnanje v odnosih. Šugman Bohinc (2003, str. 381) v svojem delu odkriva številne načine, na katere ljudje gradimo svojo resničnost s pomočjo jezika in pomena, naše zgodbe o sebi in drugih pa so ključne za to, kako se vedemo. Zato se na aktivnostih pogovarjamo tudi o trenutku srečanja, o izkušnji, ki ji damo besede in glas. Kako nekomu rečemo in kako si nekoga razlagamo, vpliva na to, kako interpretiramo ljudi, to pa določa, kako se vedemo. Nasilje ni le stvar posameznih oseb in zasebnih konfliktov, ker je vedno povezano z družbenimi normami, močjo in neenakostmi, ki so rezultat družbenih patriarhalnih vzorcev

(Žakelj, 2014, str. 544). Če se na ulici osebi prepirata, bo naša interpretacija, ali gre za zasebno stvar konflikta ali za spolno specifično nasilje, vplivala na to, ali nasilje prepoznamo in se nanj odzovemo. S tem nasilje normaliziramo ali preprečujemo.

Če verjamemo, da so lezbijke »jezne in zagrenjene« in jih je (zato) treba utišati in odstraniti, to določa drugačne izide, kot če verjamemo, da so lezbijke jezne in zagrenjene, ker doživljajo diskriminacijo in nasilje ter se je zato treba skupaj z njimi upreti zatiranju. Jeza ni nekaj slabega. Razlika v interpretaciji pomeni razliko v vedenju.

Vprašanja in znanja, odgovori in pogovori

Na ulici slišimo veliko vprašanj. Ena so namenjena izražanju nestrpnosti, druga izhajajo iz želje po razumevanju. Mnoga od teh vprašanj so izjemno zahtevna za obe osebi, spraševalca in vprašanega. Spretno je treba ujeti primeren trenutek in oceniti, koliko in kdaj je nekdo pripravljen slišati in koliko je dovzeten za odgovor, ki odstopa od njej ali njemu poznanih temeljev o vsebini. Tudi pri sebi iščemo ravnovesje, da v tem procesu zdržimo nerazumevanje, ostre besede, nemalokrat tudi zelo nestrpne poglede in mučne tišine. Včasih se dokopljemo do medsebojnega razumevanja, drugič se ne izide tako, kot bi si želele. Vprašanja, ki so v osnovi povabila k dialogu, so usmerjena v iskanje medsebojnega srečanja in to je vedno dober znak.

Fotografija 4: Parada ponosa na ulici, Ljubljana, 2025.

Foto: Zavod Moja mavrica.

Zmotno mislimo, da so sistemske spremembe zgolj stvar pravnikov, sociologov, socialnih delavk. Ljudje na položajih, ki odločajo o marginaliziranih skupinah, po navadi nimajo takšne izobrazbe. Odločajo na podlagi svojih občutkov, kulturnih specifik, prepričanj, informacij, ki jih imajo na voljo. Kako se bodo v praksi kazale te sistemske spremembe in kakšna bo varnost na ulicah, je stvar prepričanj in vedenj vsakdanjih ljudi. Zato pri svojem delu ne navajamo suhoparnih znanstvenih dejstev, temveč se pridružimo ljudem tam, od koder izhajajo. Prav tako odgovorno razmišljamo o svojih izhodiščnih znanjih in prepričanjih. Znanje je povezano z močjo in družbenimi normami, zato nikoli ni nevtrarno. Strokovne interpretacije lahko določene ljudi opredelijo kot problematične. To so pasti, ki vplivajo na naša ravnanja. Zato je pomembno, da premoremo kritično refleksijo o lastnih praksah in načinu razumevanja ljudi.

Vsi smo del družbenega boja za boljše življenje, ki je povezano z gibanji in prizadevanji ljudi. Povezujemo se s praksami, ki raznovrstnim skupinam ljudi pomagajo uveljaviti svojo izkušnjo in interpretacije v družbeni prostor. Razvijamo alternativne načine (so)delovanja, ki presega birokratske norme (Urek 2013, str. 214), in se približajo ljudem tam, kjer živijo. Prizadevamo si za aktivno sodelovanje z ljudmi kot subjektivnimi akterji, ki sami soustvarjajo pomen svojih življenj in ciljev, pri tem pa izhajamo iz gradnikov direktnega socialnega dela (Flaker, 2019).

Sklep

Razpleti naših aktivnosti in odzivi nanje niso vedno ugodni. Ne najdemo vedno skupnega jezika, včasih ne prepoznamo ali ne ujamemo trenutka srečanja. Večkrat se takšni trenutki ne zgodijo, ker za to še ni čas ali pa še nismo našli pravega načina, da se ljudem uspešno pridružimo v tistem, s čimer prihajajo. Na tej poti je veliko izzivov in pestrih izkušenj, iz katerih se sproti učimo in se z njimi analitično ukvarjamo. Vedno pa se z vsemi novimi ugotovitvami in idejami vračamo na ulice med ljudi, kjer ustvarjamo nove izkušnje na edinem mestu, kjer se lahko zgodijo – v dialogu in odnosu. Napredujemo počasi. Iz misli v besede, iz besed v dejanja. En človek za drugim, ki gre vsak naprej med ljudi, kamor odnese nove zgodbe s seboj. Te zgodbe počasi zaživijo v skupnosti.

Prizadevamo si najti čim več medijev in pristopov, ki nam omogočajo srečanje z ljudmi v skupnosti. S snemanjem video intervjujev v lokalni skupnosti oživljamo utišane zgodbe vsakdanjih ljudi. Z izvajanjem raznovrstnih uličnih dejavnosti soustvarjamo prostor, v katerem ljudje lahko pripovedujemo zgodbe o sebi.

Če slišimo ali spoznamo deset lezbijk, osem Italijanov, enajst priseljencev, potem za nas ne morejo biti več »vsi isti«. Ne moremo več misliti, da so vsi »takšni«. Težje ohranjamo prepričanje, da je ena skupina ljudi homogena, to pa že zmanjšuje nestrpnost. Spoznamo, da nihče ni samo sklop abstraktnih

Fotografija 5: LGBT gibanje v lokalni skupnosti skozi čas, s Suzano Tratnik, Ljubljana, 2026.

Foto: Zavod Moja mavrica.

lastnosti, ampak imamo pred seboj živo osebo, ki je prav tako kot mi čisto navaden človek, ki na sebi specifičen način živi svoje življenje. V kratkih trenutkih smo priče razvoju humanizacije.

Osrednja aktivnost je kegljanje (razbijanje stereotipov in miselnih shem, ki jih vzdržujejo), ključna pa je doživeta izkušnja, kako je solidarnost videti v praksi in kakšen je občutek, ko pridemo skupaj z vsemi svojimi razlikami – in da je občutek dober. Izkušnjo in spretnost izvajanja solidarnosti vedno nosimo s seboj, kamorkoli gremo. To so zelo konkretna in uporabna orodja, ki jih lahko vsak naprej uporablja pri svojem mišljenju, komunikaciji in vedenju. Z njimi gradimo občutek, da pripadamo drug drugemu.

Teja Bakše

Viri

- Flaker, V. (2019). *Direktno socialno delo*. Ljubljana: Založba/*cf.
- Grebenc, V., & Šabić, A. (2013). *Ljubljanske zgodbe: biografije navadnih ljudi*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo, Univerza v Ljubljani.
- Mešl, N. (2010). Socialno delo z družino: uporaba in soustvarjanje znanja v praksi. *Socialno delo*, 49(1), 1–9.
- Petrović Jesenovec, B. (2015). Erasmus mobilnost na Fakulteti za socialno delo. *Socialno delo*, 54(3/4), 249–252.
- Šugman Bohinc, L. (2003). Pripovedovanje zgodb v socialnem svetovanju in psihoterapiji. *Socialno delo*, 42(6), 377–383.

- Šumi, I., & Urek, M. (2024). *Od dehumanizacije do diskriminacije*. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani. DOI: 10.51741/9789612978112.
- Urek, M. (2005). *Zgodbe na delu: pripovedovanje, zapisovanje in poročanje v socialnem delu*. Ljubljana: Založba / *cf., Oranžna zbirka.
- Urek, M. (2013). Vito Flaker@Boj za (2012): Direktno socialno delo (Oranžna zbirka). *Socialno delo*, 52(2/3), 213–215.
- Žakelj, T. (2014). Vesna Leskošek, Milica Antić Gaber, Irena Selišnik, Katja Filipčič, Mojca Urek, Katja Matko, Darja Zaviršek, Mateja Sedmak, Ana Kralj (2013): Nasilje nad ženskami v Sloveniji. *Annales. Series historia et sociologia*, 24(3), 544–546.